

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ሰበር ሰሚ ችሎት

የሰ.መ.ቁ.230189
ጥቅምት 4 ቀን 2015 ዓ.ም

ዳኞች፡- ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)
ቀንዓ ቂጣታ
ፈይሳ ወርቁ
ደጀኔ አያንሳ
ብርቅነሽ እሱባለዉ

አመልካች፡- አቶ አብዱ ኤዳ -ቀርበዋል
ተጠሪ፡- ወ/ሮ ዙሌይካ አዩብ- ቀርበዋል
ይህ መዝገብ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

ይህ የልጆች ቀለብና የግራ ቀኝ ጊዜያዊ የመኖሪያ ቤት የሚመለከት ክርክር የተጀመረው በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሲሆን፤ የአሁን አመልካች የሥር ተጠሪ፤ የአሁን ተጠሪ የሥር አመልካች፤ በዚህ ችሎት የክርክሩ ተካፋይ ያልሆኑት ወ/ሮ አብዱረ ሰላሳ እና አቶ ጃቢር አብዱ የሥር ጣልቃ ገቦች ሆኖ ሲከራከሩ ነበር። ጉዳዩ ለዚህ ችሎት ሊቀርብ የቻለው የአሁን አመልካች የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት በመ.ቁ.224677 በ23/10/2014 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ስለሆነ እንዲታረምልኝ በማለት በማመልከታቸው ነው።

የጉዳዩ አመጣጥ ሲታይ የአሁን ተጠሪ በሥር ፍ/ቤት ባቀረቡት አቤቱታ ለግራ ቀኞችን አራት ልጆች የተወሰነው 20000 (ሀያ ሺህ) ብር ቀለብ ተሻሽሎ እንዲጨመርልኝ በማለት የጠየቁ ሲሆን፤ የአሁን አመልካች በበኩላቸው ደግሞ የልጆቹ ቀለብ መጠን እንዲቀንስልኝ በማለት አቤቱታ አቅርቧል።

ከዚህ በኋላ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ግራ ቀኙን በመስማት ጉዳዩን በመመርመር ባሳለፈው ውሳኔ ለግራ ቀኝ አራት ልጆች የአሁን አመልካች በወር እንዲከፍላቸው የተወሰነው 20000 ብር ቀለብ አሁን ካለው ነበራዊ ሁኔታ አንጻር ሲታይ ይህ የቀለብ መጠን ሊሻሻል አይገባም በማለት የግራ ቀኙን አቤቱታው ወድቅ በማድረግ አስቀድሞ የተወሰነውን ቀለብ በማጽናት ወስኗል።

የአሁን አመልካች በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ያቀረቡ ሲሆን ፍ/ቤቱም ግራ ቀኙን በማከራከር አመልካች ከሌላ ሚስት የወለዳቸው አምስት ልጆች ያላቸውና እነርሱም ለኑሮ የሚያስፈልጋቸውን የማሟላት ግዴታ ያለበት በመሆኑ፤ አመልካች ከዚህ ቀደም ሲሰራ የነበራውን የሥራ ፈቃድ መመለሱ የተረጋገጠ ሲሆን አሁን ሥራውን እየሰራ ነው የሚል ክርክር ያልቀረበ በመሆኑ፤ በኮሮና በሽታና በሌሎች ምክንያቶች በንግድ ሥራው ላይ መቀዛቀዝ መምጣቱ ተረጋግጦ በመሆኑ፤ የአሁን ተጠሪ ቀደም ሲል ቀለብ ሲወሰን የነበረባቸው የቤት ኪራይ ወጪ የቀረና ግራ ቀኝ በሽማግሌ ባደረጉት ስምምነት በቦሌ ክ/ከተማ ወረዳ 12 በአሁን አመልካች ስም ተመዝግቦ በሚገኘው ፎቅ ቤት እየኖሩ በመሆናቸው፤ የአሁን አመልካች ከተጠሪ ከተወለዱ አራት ልጆች ጋር ዘጠኝ ልጆች ቀለብ የሚሰጥ በመሆኑ፤ ቀደም ሲል ቀለብ ለመወሰን ያበቁ ምክንያቶች የተለወጡ መሆናቸው የተረጋገጠ ስለሆነ የአሁን አመልካች ወር በገባ ከ25-30 ባለው ጊዜ ውስጥ ከመጋቢት ወር 2014 ዓ.ም ብር 12000 (አስራ ሁለት ሺህ) ለልጆች ቀለብ እንዲከፍሉ በማለት በማሻሻል፤ እንዲሁም የአሁን አመልካች በተጠቀሰው ሕንጻ በ2ኛ ወይም በ3ኛ ወለል ላይ በንብረቱ ላይ የመጨረሻ ውሳኔ እስከሚሰጥ እንዲኖሩ በማለት ወስኗል።

የአሁን ተጠሪ በዚህ ወሳኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ያቀረቡ ሲሆን ፍ/ቤቱም ግራ ቀኙን በማከራከር ባሳለፈው ወሳኔ የሥር ከፍተኛ ፍ/ቤትን ወሳኔ በመሻር የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤትን ወሳኔ በማጽናት ወስኗል። የአሁን የሰበር አቤቱታ የቀረበው በዚህ ወሳኔ ቅር በመሰኘት ለማስለወጥ ነው።

የአሁን አመልካች ሰኔ 29 ቀን 2014 ዓ.ም በተጻፈ የሰበር አቤቱታ፡ በአመልካች ሥር የሚተዳደሩት በአጠቃላይ ከ20 በላይ ቤተሰብ በመሆኑ፤ የአመልካች ገቢም በከፍተኛ ሁኔታ መቀነሱ እና ንግድ ፈቃድን መመለሱ ያልተካደ የታመነ፤ አመልካች ከንግድ ሥራ አገኝ የነበረው ገቢ ሙሉ በሙሉ የቆመ መሆኑ ተረጋግጦ እያለ፤ ከሁለት ሚስቶች 12 ልጆች የወለድኩኝና ከፍተኛ የወጪ ጫና ያለብኝ፤ ቀለብ እንዲቆረጥላቸው የተወሰነላቸው ልጆቼ በአሁኑ ሰዓት የሚኖሩት እኔ በሰራሁት G+3 ሕንጻ ወስጥ እየኖሩ ይገኛሉ፤ አመልካች የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት የወሰነው ቀለብ ብር 12000 የወሰነው ተገቢ ሆኖ ሳለ የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት በወር ብር 20000 ቀለብ ለልጆች እንዲከፍል መወሰኑ፤ አመልካች የሚኖርበት ቤት የሌለኝ በመሆኑ ተጠሪ በራሷ ፍሎር ላይ የምትኖር ምንም የሚያገናኘን ነገር የሌለ ሆኖ ሳለ በአንድ ሕንጻ መኖር የለባቸውም በማለት የተሰጠው ወሳኔ መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ስለሆነ እንዲሻርልኝ በማለት በዝርዝር አመልክቷል። የሰበር አጣሪ ችሎት ጉዳዩን በማየት፤ በዚህ ጉዳይ አመልካች የንግድ ፈቃድ መመለሱ ያልተካደ ከመሆኑ አንጻር የተወሰነው ልጅ ቀለብ ገንዘብ መጠን አቅምና ገቢውን ያገናዘበ መሆኑ አለመሆኑ ከፌዴራል የቤተሰብ ሕግ አዋጅ ቁጥር 202 (2) ድንጋጌ አንጻር፤ ለማጣራት ሲባል የሰበር አቤቱታው ያስቀርባል በማለት ተጠሪ መልስ እንዲሰጡ ባዘዘው መሰረት በ22/11/2014 ዓ.ም የተጻፈ መልስ አቅርቧል። የመልሱም ይዘት ባጭሩ፡ አመልካች የንግድ ፈቃድ ስለመመለስ የሚል ማስረጃ መሰረት በማድረግ ያቀረበው የቀለብ ይቀነስልኝ ጥያቄ ቀደም ሲል ያልቀረበና ለቀለብ አወሳሰን መነሻ ያልሆነ ነው፤ አመልካች ቀደም ሲል ቀለብ እንዲቀነስልኝ በማለት ያቀረበው ምክንያት ከመኪኖች ውጭ ሌላ ገቢ የለኝም የሚል ሲሆን ይኼው ከግንዛቤ ገብቶ የልጅ ቀለብ ብር 20000 እንዲሆን ተወስኖለታል። አመልካች ቀለብ ሲወሰን የቁም እንስሳት ንግድ ፈቃድ መመለሱን የሚያመለክት ነገር ያልቀረበ በመሆኑ፤ አሁንም አመልካች የንግድ ፈቃድ በመመለሱ ምክንያት ገቢው መቀነሱን ያቀረበ ማስረጃም የለም፤ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት እና የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይህን ጉዳይ በማጣራት የወሰኑት የልጆች ቀለብ በአግባቡ ስለሆነ እንዲጻፍልኝ፤ በዚህ ክርክር ያወጠሁትን የወጪ ዝርዝር እንዳቀርብ መብት እንዲጠበቅልኝ በማለት በዝርዝር ተከራክሯል። አመልካች በ2/12/2014 ዓ.ም የተጻፈ የመልስ መልስ አቅርቧል።

የጉዳዩ አመጣጥ ከፍ ሲል የተመለከተው ሲሆን ይህ ችሎት የግራ ቀኙን ክርክር አግባብነት ካላቸው የህግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ እንዲሁም የሰበር አቤቱታው ያስቀርባል ሲባል ከተያዘው ጭብጥ አንጻር እንደሚከተለው መርምሮታል። እንደመረመርነው አመልካች ባቀረበው ክርክር ከዚህ ቀደም ቀለብ ለመወሰን ምክንያት የሆነው ሁኔታ የተለወጠ በመሆኑ፤ የንግድ ፈቃድ በመመለስ የማገኘው ገቢ ስለቆመ ከተጠሪ እና ከሌላ ሚስት ለወለድኳቸው 12 ልጆች የተወሰነው ቀለብ ለመክፈል አቅም ስለሌለኝ እንዲቀነስልኝ በማለት የተከራከሩ ሲሆን፤ ተጠሪ በበኩላቸው አመልካች ያቀረበው ክርክር ቀደም ሲል ቀለብ ሲወሰን ለወሳኔው ምክንያት ያልሆነ መሆኑ ብቻ ሳይሆን በማስረጃም ያልተደገፈ በመሆኑ ተቀባይነት የለውም በማለት ተከራክሯል። የሥር ፍ/ቤቶችም የግራ ቀኙን ክርክር በመመርመር ተገቢ ነው ያሉትን ወሳኔ ማሳለፋቸውን የወሳኔው ግልባጭ ያመለክታል።

እንደሚታወቀው ቀለብ የመስጠት ግዴታ ያለበት ሰው እንደባለጉዳዮቹ ሁኔታና እንደአካባቢው ልምድ የሚስማማውን በመከተል የቀለብ ተቀባዩ ምግብ፤ መኖሪያ፤ ልብስ፤ ጤናውን የሚጠብቅበትና እንደሁኔታው ለትምህርት አስፈላጊ የሆነውን ነገር መስጠት እንዳለበት የፌዴራሉ የተሻሻለው ቤተሰብ ሕግ አዋጅ ቁጥር 213/1992 አንቀጽ 197 ሥር ተመልክቷል። እንዲሁም የቀለቡ መጠን የሚወሰነው ቀለብ ጠያቂው ያለበትን ችግር እና የቀለብ ሰጪውን አቅም በመመዘን መሆን እንዳለበት በዚህ ሕግ አንቀጽ 202 (2) ሥር ተደንግጓል። የቀለብ መጠን በበቂ ምክንያት ማሻሻል እንዲሚቻልም በዚህ ሕግ አንቀጽ 203 ሥር ተመልክቷል።

በዚህ አግባብ አሁን ወደ ተያዘው ጉዳይ ስንመለስ አመልካች ከተጠሪ ለተወለዱት አራት ልጆች በወር 20000 ብር ቀለብ እንዲከፍል ከተወሰነ በኋላ የተለወጡ ሁኔታዎች መኖራቸውን የሥር ከፍተኛ ፍ/ቤት ወሳኔ ግልባጭ ያሳያል። በዚህ መሰረት አመልካች የነበረው ንግድ ፈቃድ የመለሱ መሆኑን፤ ከንግድ ሰራው ሲያገኝ የነበረው ገቢ የቀነሰ መሆኑን፤ አመልካች ከሁለት ሚስቶች ለወለዳቸው ዘጠኝ

ልጆች ቀለብ የመክፍል ግዴታ እንዳለበት፤ ተጠሪ በአመልካች ስም ተመዝግቦ በሚገኝ ሕንጻ አንደኛ ወለል ላይ የሚኖሩ በመሆናቸው የኪራይ ወጪ የሌለባቸው መሆኑን፤ በአመልካች በኩል የቀረበው ክርክርና ማስረጃ መረጋገጡን መዝገቡ ያሳያል፡፡ በተጠሪ በኩል የቀረበው ክርክር ሲታይ አመልካች የንግድ ፈቃድ የመለሰ መሆኑን አልካዱም፤ በዚህ ምክንያት ገቢ አልቀነሰም ይበሉ እንጂ አመልካች የንግድ ፈቃድ ከመለሰ በምን አግባብ ሥራውን ሰርቶ ገቢ እንደሚያገኝ ያመለከቱት ነገር የለም፤ እንዲሁም አመልካች እየሰራ የሚያገኘውን የገቢ መጠን በተጨማሪም በማስረጃ አስደግፈው ያመለከቱት ነገር የለም፤ ተጠሪ ቀደም ሲል የቤት ኪራይ ወጪ የነበረባቸው ቢሆንም አሁን በአመልካች ስም ተመዝግቦ የሚገኘው ሕንጻ አንደኛ ወለል ላይ እንደሚኖሩ አልካዱም፤ እንዲሁም አመልካች ከሌላ ሚስት ለወለዱት አምስት ልጆች የሚያስተዳደሩ መሆናቸውን አልካዱም፡፡ የሥር የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤትም ሆነ የጠቅላይ ፍ/ቤት አመልካች የጠየቀላቸው ምክንያቶች በማስረጃ አልተረጋገጡም፤ አመልካች አሁንም በቂ ገቢ ያገኛሉ በማለት በማስረጃ ያረጋገጡ ፍሬ ነገር መኖሩን ያመለከቱት ነገር የለም፡፡ ከዚህ መገንዘብ የሚቻለው ቀደም ሲል ቀለብ ሲወሰን የነበረው የአመልካች ሁኔታ እና ልጆች የሚኖሩበት ሁኔታ መቀየሩን የሚያመለክት በመሆኑ፤ በተሻሻለው የቤተሰብ ሕግ አዋጅ ቁጥር 213/1992 አንቀጽ 203 የቀለቡን መጠን ለማሻሻል በቂ ምክንያት መሆኑን ያስገነዝባል፡፡ ስለሆነም የሥር ከፍተኛ ፍ/ቤት የግራ ቀኙን የተለወጠ ሁኔታ ከግንዛቤ በማስገባት አመልካች በየወሩ ብር 12000 ከተጠሪ ለወለዱቸው ልጆች ቀለብ እንዲከፍሉ የወሰነው በሕጉ አግባብ ነው ነገር ግን የሥር የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት እና የጠቅላይ ፍ/ቤት ያሳለፉት የቀለብ መጠን ተገቢ ሆኖ አልተገኘም፡፡ በሌላ በኩል ቀደም ሲል የልጆች ቀለብ ሲወሰን ተጠሪ ቤት ተከራይተው ልጆቹን የሚኖሩአቸው በመሆኑ፤ ግራ ቀኙ በሽማግሌ በኩል ባደረጉት ስምምነት ተጠሪ ልጆቹን ይዘው በአመልካች ስም ተመዝግቦ የሚገኘው በቦሌ ክ/ከተማ ወረዳ 12 ወስጥ የሚገኘው G+3 ላይ በአንደኛ ወለል ላይ እንዲኖሩ በተስማሙት መሰረት በዚህ አግባብ ተጠሪ ከልጆቹ ጋር በዚህ ቤት እንደሚኖሩ የተረጋገጠ ጉዳይ ነው፡፡ ተጠሪ ባቀረቡት ክርክር ይህን ጉዳይ በሽማግልና የተስማሙ በመሆኑ አሁን ሊነሳ አይገባም ከማለት ባለፈ በሽማግሌ ስምምነቱም ሆነ በፍ/ቤት ትዕዛዝ አመልካች እዚህ ቤት እንዳይደርስና በየትኛውም ክፍል ውስጥ እንዳይኖር መወሰኑን የሚያመለክት ነገር የለም፡፡ ይህ ከሆነ ተጠሪ ከልጆቻቸው ጋር በአንደኛ ወለል ላይ የሚኖሩ እስከሆነ ድረስ፤ አመልካች በ2ኛ ወይም በ3ኛ ወለል ላይ ቢኖር በተጨማሪም የሚፈጠር ችግር መኖሩን ከወዲሁ ለመናገር አስቸጋሪ ነው፡፡ አመልካች በዚህ ሕንጻ በ2ኛ ወይም በ3ኛ ወለል ላይ በመኖር በተጠሪ ላይ የሚፈጥረው ችግር ካለ የአሁን-ተጠሪ ይህን ሁኔታ ለፍ/ቤት በማመልከት ጉዳዩ የመጨረሻ እልባት እስከሚያገኝ ድረስ ከቤቱ እንዲለቁ ማስደረግ የሚከለክላቸው ነገር የለም፡፡ ይህ ሆኖ ሳለ የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት አመልካች ሕንጻው ዘንድ እንዳይደርስ እንዳይኖር በማለት ያሳለፈው ወሳኔ ተገቢ ሆኖ አልተገኘም፡፡ ሲጠቃለል የሥር ከፍተኛ ፍ/ቤት የግራ ቀኙ ሁኔታ መለወጡን በማረጋገጥ አመልካች እንዲከፍል የተወሰነው የቀለብ መጠን በማሻሻል ያሳለፈው ወሳኔ ተገቢ ሆኖ ሳለ የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት የቀለብ መጠን ለማሻሻል በቂ ምክንያት የለም በማለት ያሳለፈው ወሳኔ መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ስለሆነ ተከታዩን ወስነናል፡፡

ወሳኔ

1. የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ.ቁ.104085 በ6/5/2014 ዓ.ም የሰጠው ወሳኔ እና የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት በመ.ቁ.224577 በ23/10/2014 ዓ.ም የሰጠው ወሳኔ መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመባቸው ስለሆኑ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.348 (1) መሰረት ተሸሯል፡፡
 2. የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ.286991 በ30/7/2014 ዓ.ም የሰጠው ወሳኔ መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት ያልተፈጸመበት በመሆኑ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.348 (1) መሰረት ጸንቷል፡፡
 3. የዚህ ወሳኔ ግልባጭ ለሥር ፍ/ቤቶች ይድረስ፡፡
 4. ግራ ቀኙ በዚህ ችሎት የደረሰባቸውን ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ፡፡ መዝገቡ ተዘግቷል፡፡
- የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት
አ/ኃ